

*Nevenka Bezić Božanić
Split*

PRAVILNIK BRATOVŠTINE SV. STJEPANA U GROHOTAMA IZ 1679. GODINE

UDK 800.87:801.82:808.62

Rad primljen za tisak 31. ožujka 1993.

Čakavska rič, Split, 1993, br. 1.

Već u dalmatinskim srednjovjekovnim komunama narod se okupljao u bratovštinama, koje su se osnivale uz pojedine crkve sa svecom zaštitnikom. Takvo udruživanje imalo je veliko značenje za svoje članove, jer su upravo oni preko bratovština sudjelovali u društvenim i političkim zbivanjima u sredinama u kojima su živjeli. Osim toga bratovštine su bratimima davale određenu sigurnost, te razvijale među bratimima duh zajedništva i druženja, jer su bratimi bili obvezni jedni druge pomagati u nevolji. Prema pismenim pravilima pojedinih bratovština bratimi su bili dužni plaćati upisninu i članarinu, a bratovština je imala i prihode od kuća, zemljišta ili dijela ljetine, koju su pojedini bratimi oporučno ostavljali, da bi se nakon smrti molilo za njihovu dušu i davale mise na dane, koje je odredio oporučitelj. Bratovštinom je upravljao župan, gastaldi, prokuratori i suci, svi birani na godinu dana na skupštini tajnim glasanjem svih bratima, a bili su obvezni brinuti se o imovini bratovštine, sve prihode i izdatke zapisivati u računsku knjigu i na godišnjoj skupštini predati obračun.

Kada je osnovana prva bratovština na otoku Šolti, nije dosada poznato iz arhivskih izvora, a najstarija matrikula bratovštine sv. Stjepana u Grohotama sačuvana je iz 1561.¹ godine. Bratovština sv. Stjepana, prema vizitaciji biskupa

¹ Ž. Bezić: Povijest crkve na otoku Šolti. Otok Šolta, monografija, Zagreb 1990, str. 32.

Mihovila Priulija iz 1603. godine, ima matrikulu i posjeduje dva vinograda, a spominje i bratovštinu Tijela Isusova, kojoj je pripadao novi, još neblagoslovljeni oltar sv. Fabjana i Sebastijana.²

Do 1679. godine u Grohotama je postojalo pet bratovština,³ koje su zapisane u matrikuli nove bratovštine sv. Stjepana. Naime, 23. srpnja 1679. godine sastali su se bratimi svih pet bratovština i odlučili, budući da spomenute bratovštine nisu djelovale kako bi trebalo, da osnuju samo jednu novu bratovštinu. Tako su se udružili i taj dan potvrdili novi pravilnik i prihvatili ime sv. Stjepana, zaštitnika župske crkve u Grohotama. Pravilnik nove bratovštine imao je trideset i tri kapitula – poglavlja kojima su određena prava i dužnosti bratima, te njihove obveze prema zajednici i crkvi. Član bratovštine mogao je postati samo častan čovjek, a ako se ogriješio o pravila, morao je napustiti bratovštinu. Mlađi bratimi morali su poštivati starije, pomagati im u bolesti, udovicama bratima s nejakom djecom pomoći u poljskim radovima, brinuti se o bolesnima, i ako je potrebno posijati ili pokupiti ljetinu.⁴

Svake godine tajnim glasanjem birao se župan, a župan je imao pravo sebi izabrati one, koji će mu pomagati u upravljanju. To su gastald i prokurator, koji su bili zaduženi za pojedine poslove. Župan je bio dužan zapisivati cijelu godinu sve prihode i rashode pa na kraju godine podnijeti na skupštini račune. Bratimi su bili dužni obrađivati zemlje u vlasništvu bratovštine i skupiti ljetinu, za razne prekršaje zabilježene su u pravilniku kazne u novcu ili vosku, a kazna se plaćala zbog neopravdanog prisustva u procesijama, misama i sprovodima. Jednom godišnje bratimi su se okupljali na zajedničkom objedu za koji se moglo kupiti mesa, riže i ako je još što potrebno, ali se ne smije zadužiti kao što se to, čini se, prije događalo, jer uprav o tome govori devetnaesti kapitul. Vjerojatno je to bila siromašna bratovština s malo prihoda i manjim brojem bratima, jer su Grohote bile malo naselje koje je 1603. godine imalo, prema Priulievoj vizitaciji, tek oko tristošestdeset i dva stanovnika.⁵

Posebno su pravilnikom određene obveze u slučaju smrti bratima ili kojega od članova obitelji. U smrtnom času ukućani su dužni odmah obavijestiti župana, a on je s još četiri bratima dužan biti uz umirućeg. Na sprovodu moraju biti nazočni svi bratimi s gorućim svijećama, akoli koji od bratima ne prisustvuje tom činu bez opravdanja, mora platiti kaznu. Bratimi su imali i zajedničke grobnice s kamenim pločama u crkvi, koje su nestale pri gradnji nove crkve.

Osim toga župan je dužan brinuti se o oltarima u crkvi tako da ih opskrbljuje uljem i voskom, da ih ukrasi za blagdane, te da se brine o misnoj odjeći i oltarnim pokrivačima.

Sačuvana matrikula bratovštine sv. Stjepana iz 1679. godine pisana je na hrvatskom jeziku ikavicom i talijanskim pravopisom, pa se slova čitaju: c = č, ch

² Visitavit altare sub inuocatione Sanctorum Martirum Fabiani et Sebastiani nouiter conbrachum a Conffratribus Corporis Christi quod non est consecratum 1603. Visitatio apostolica Spalatens. (Prijepis u Nadbiskupskom arhivu u Splitu.)

³ Nabrojene bratovštine su: sv. Stjepan koja je najstarija i nosi ime zaštitnika župske crkve, zatim sv. Sebastijana, jedna nepoznatog imena, jer je stranica oštećena, i sv. Mihovila u polju.

⁴ Zahvaljujem Dominiku Beziću, koji mi je ustupio matrikulu na obradu.

⁵ M. Andreis: Stanovništvo otoka Šolte. Monografija, str. 129.

= ć, c = k, g = j, gl = lj, gn = nj, ss = š, x = ž. Sveščić (veličina 220×147 mm) s ispisanim pravilima ukoričen je u kartonske korice obložene tankom kozjom kožom bez ukrasa, stranice nisu obilježene brojevima, a slova su crna. Matrikula je na rubovima oštećena, tako da su na nekim mjestima slova nestala. Na prvoj stranici je akvarel koji prikazuje sv. Stjepana kao mladića, što odgovara ikonografski, jer je taj mučenik ubijen mlad. Odjeven je u đakonsku dalmatiku, u pregibu lijeve ruke nosi palmu, a u desnoj drži kamenje kojim je kamenovan. Akvarel je slikan crvenkastosmeđim bojama s crnim porubima, a stalce zeleno. Više matrikula po dalmatinskim mjestima i gradovima imale su slične slike zaštitnika bratovštine, simbola ili nekih prizora (sv. Sakrament, Križ, čistilište i sl.), što su možda radili domaći ljudi vješti kistu, sami pisari matrikula, ili neki malo poznati putujući slikari, kakvih je u to vrijeme bilo po svim krajevima. Ipak bi trebalo jednom okupiti sve te sličice i pokušati ih analizom čak i povezati, jer i one imaju svoje mjesto u povijesti kulture na ovim prostorima.

Pravila ove bratovštine prvi put su potvrđena od splitskog nadbiskupa Ivana Krstitelja Laghia 1722. godine, pa ponovno 1752. godine sve do 1800, prema tome kako su na otok dolazili vizitatori.

Godine 1845. u istom sveščiću zapisana su pravila bratovštine sv. Sakramenta u šest kapitula, također na hrvatskom jeziku ikavicom i talijanskim pravopisom. Ovih nekoliko pravila su dopuna nekoj većoj matrikuli,⁶ jer se u trećem članu spominje član deveti matrikule, koja je očito donosila opširnija pravila. Tih šest novih kapitula prihvaćeno je na dan sv. Josipa 19. ožujka spomenute godine na skupštini u bratimskoj kući, potvrdio ih je župnik don Mihovil Vušković i crkovi-nari (fabricieri) Damjan Mladinov, Barnaba Bezić, Ivan Markoč, Marin Pećor i Fabijan Burić.

Pravila obvezuju bratime da svake godine dadu bratovštini pol kace masla, da sudjeluju u procesijama na crkvenim svečanostima, misama za blagdane i ispraćuju umrlog bratima ili kojega od članova njegove obitelji. Jednako tako bratovština je dužna nakon smrti svojeg člana dati šest misa, tri pjevane i tri tihe (čitane). Na prvoj misi neposredno prije ukopa treba na glavnom oltaru gorjeti šest svijeća, uz odar posred crkve četiri, koje će se upaliti za vrijeme molitve odrješenja, dok svaki bratim za vrijeme mise mora imati u ruci goruću svijeću. Akoli se koji bratim ne odazove, a nema valjana razloga, mora platiti kaznu određenu pravilima bratovštine. Bratimi su oslobođeni ovih obveza jedino u slučaju bolesti, ako se nalaze izvan otoka, ili u slučaju epidemija, koje su u tim vremenima često harale Dalmacijom.⁶

Na kraju ovih pravila dopisan je dvanaesti član iz matrikule Gornjeg Sela, koji određuje kaznu za onog bratima koji bi uvrijedio drugog bratima, a najveća kazna bila je isključenje iz bratovštine.⁷

Bratovštine su odigrale veliku ulogu u prošlosti na ovim našim prostorima, pa i na otoku Šolti.⁸ U teškim uvjetima življenja bratovština je pružala čovjeku

⁶ Ta matrikula je zasada nepoznata.

⁷ Na otoku Šolti spominju se sljedeće bratovštine: u Gornjem Selu sv. Ivana Krstitelja, u Srednjem Selu Bl. Djevice Marije, u Donjem Selu sv. Martina i sv. Kate, te u Maslinici sv. Nikole.

⁸ Z. Rajković: Običaji otoka Šolte između dva rata. Monografija, str. 208. – A. Blagaić, Č. Kalebić, I. Rubić: Narodni običaji Šoltana. Isto, str. 216.

određenu sigurnost, davala duhovnu snagu da ustraje, a zajednička druženja ponekad zadovoljstvo i opuštanje. Stoga nije ni čudno da je svako najmanje mjesto ili naselje imalo svoju bratovštinu pa čak više njih, koje su okupljale muškarce, ali i žene. Bratovština je bila značajan činilac u prošlosti Dalmacije, pa stoga istraživanje bratovština doprinosi poznavanju vjerskog i svjetovnog života stoljećima. Proučavanje bratovština otkriva upravo onaj dio povijesti koji je dosada bio najmanje poznat, a to je svakodnevni život čovjeka, neminovno i čvrsto vezan s općim i povijesnim zbivanjima.

Na 23 Luya 1679.⁹

Budi očito Narodu naslidechiemu od ouoga urimena ouo çaye zdol pissano, a to yest Nahodechise u ouomu Selu od Grohot na Suletu pet Skul Bratimou, koye Skule yessu stale nikolika godisccha neçinechi niyednoga napridka, ni prosuitglienya Çriqui suetoga Stipana ni Oltarom koyse nahode u istoy Çriqui nazuanim ouih Suetaç, na koyh imena sastauili reçeni Bratimi. Parui od Oltara Suetoga Stipana, na kogiye ime sazidana Criqua. Drugi Bratimi S. Sebaschina. Trechi Bratimi¹⁰ Cetuarti Bratimi Blaxene Gospe od Carmena koysu Oltari u recenoy Criqui. Peti bratimi aliti Skula od S. Mihouila Crique koya ye u Pogliu.¹¹ Oue sue Skule aliti Bra (time u mi)losti suemoguchiga Gospodina Boga od koga izhode suaka dobra nadahnuti Duhom Suetim, koy prosuitgliuye sarca, i obrachia na dobro uirnim Karschianom, i skupglia pamet, i uogle u gliubiu suoyu. Skupisese sui yedino u recenu Criquu S. Stipana, da bude od suih Skul, aliti Bratimih yedna sama Skula alli Bratimi, uciniusi meusobom skladno, i yedino nikoliko Kapitulih iznoua, osuin starih, koye Kapitulie sui potuardise, i na S. Euangelge stauise i prisegose, dachie u uike darsati, i oblusiti, za neka budde sue na slauu Gospodina Boga, tglienye Crique S. Stipana, i oltarih ki seu gnoy nahode, cagodir imayu ouoga urimena i ca budde dosiasnoga. Zato paruo suih stuarih priporucuyemo sadasgnim, i dosacnim Bratimi ... Boxy, i gliubau iskargnega, dui stuari toliko potribite za spaseniye Duse, napridak oue Skule i obsluxenye Kapitulih koy nasli-duyu. Molimo suu Brachiu u Isukarstu, da buduchi suoy Bratinschini dopuschino od S. Oci Pape Vrbana osmoga napuno proschienye od suih grihou ispouidiusise i Komunikausise na dan nasega Confiluna S. Stipana, da takou Tesor suoyom nepomyom ne izgube. Od uise, da kada cuiu breknuti na Sakrament, suisse skupe u Criquu za sdrusiti ono sueto Tilo, stose ima poniti Nemochniku za dostignuti sto dan proschiena. A ki nosse suichie usgine duisto. I suarhu ouoga suega sgora receni Papa Vrbani ... puschia Bratimon sesdeset dan proschiena koye ouo sueto dilo buddu ciniti.

⁹ Hrvatski tekst matrikule sličan je onima sačuvanim na hrvatskom jeziku u Splitu i Trogiru s nekim inačicama prilagođenim pojedinim bratovštinama. To zacijelo određuje broj bratima, ekonomske prilike i sredina u kojoj su se bratovštine osnivale. C. Fisković: Dva pravilnika trogirskih bratovština na hrvatskom jeziku. Čakavska rič, br. 1, Split 1971, str. 99-122. – Isti: Dva pravilnika splitskih bratovština na hrvatskom jeziku. Isto, br. 2, str. 117-147. – N. Bezić Božanić: Četiri pravilnika bratovština iz splitskog Velog varoša. Isto, br. 1-2, Split 1984, str. 105-134.

¹⁰ Točkice označuju oštećeni papir, pa je nemoguće pročitati tekst.

¹¹ N. Bezić Božanić: Srednjovjekovna crkva sv. Mihovila na Šolti. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 13, Split 1961, str. 85-95. – Ista: Spomenici otoka Šolte od XIII. do XVII. stoljeća, Monografija, str. 68-72.

receni Papa Vrban ... puschia Bratimon sesdeset dan proschienya koye ouo sueto dilo buddu ciniti.

Kapitul 1.

Narediuyemo, i odluçuyemo sua Brachia yedinoda akobisse nasa koy od nase Brachie kibi bestima Boga, B. D. Mariu, alli Suetih, i totise namiri drughi Bratim, daga ima posuistiti, i na parui skup pouiditi suoy Brachi takouo gnegouo sagraisenye, za neka budde ossudyen od Starisi i nase Skule s onom pokorom, kakou budde grih, uise, i magne po razalogu od sagraisenya, nimaiuchi pomye od Clouika, nego od Boga. Akolibi nehtio pouiditi oni Bratim cuo, terbi Brachia dosli upoznagne po drugomu da sude mucenigh L 1:4 toga Brata ki nebi htio pouiditi.

Kapitul 2.

Narediuyemo i odluçuyemo recena Brachia, da akobi Brat Brata obsoua i rekamu kakove psosti nedostoyne, da na paruomu Skupu budese ta stuar izuiditi, i nasause krii, da budde sudien od Starisin, uise, i magne po razlogu od psostih i onu koy budde nasat, daye kriiuc, da prid suom Brachiom pita proschienye, i smirise. Ponouiusi psosti alli on, alli kuchni gnegoui, da poisti nacin budde sudyen, toliko putih koliko sgrisi.

Kapitul 3.

Narediuyemo, i odluçuyemo da akobi Bratim Bratima udri toliko yako damu ucini modricu aliti da karui da ima platiti brez suake gratie L 5. i u konat od ran pristoyse sudu koe za Splitskoga, uech ako nebi hotio poyti naprida oni kiye ranu pria, u ta dobi ischiuchi suda od Brachie ima biti sudyen kako od zgora ti Vboyca i oduise, da ima platiti sue tratgne, skode, i interesse, koyeye patti oni Brat po onoy rani.

Kapitul 4.

Narediuyemo, i odluçuyemo, da sua Brachia imayu stati mirni, toliko u kuchi bratskoy koliko na tegu, toliko kadse blaguye, koliko kadase postuye, pod penom od librice uoska. Imaiuchi ca rechi da ima pitati testir u Starisin s kapom u ruci i oniga dobrouglnno slisati, i ucinitimu sud kako budde miritati, a ouo sue za nekase razumi casse u skupu dilluye, yere kada mnozi gouore niye mochi cuti, ni razumiti. Iakobbi Starisine zapouidile, dase mucu pod ku penu, suaki koybi priuridi, imase notati daye plati.

Kapitul 5.

Narediuyemo, i odluçuyemo, za dignuti nepodobituo od ricih, i skandala, koy mnogo putih po Missi, i pri cinesse toliko od Muskih glau koliko od Xenskih brez suakoga respeta Bosyega, Crique, Redounika, i Frustirih, da akobi koy Bratim, alli gnegouo Cegliade uzrocilo ku od recenih stuarih, upade u penu od librice

uosha. Imayuchi koyu stuar, da pita Sud u Brachie, i bichiemu ucignen. Akolibi ki neBratim napra na Bratima, neka oni ima ustarpklenye, i ne odgouara, à pak da doyde na Skup i bitiche slisan.

Kapitul 6.

Narediuyemo, i odluçuyemo da Kurati, køy po uri... imayu dojti, imayu bitti obrani od suega isuasega Skupa. Buduchi koye priçanye meu Brachiom da oni budde odabran za koga budde uechi dil Brachie. I kakoye nas stari obiçay, da ye obligan nas Duornich poyti do tri puta iskati koga Redounika, billi dosa, i nasiusiga prauiti Brachi, a paka Duornik s Prokaratori, imausi ric od suega Skupa, ili od uecchiga dila, idu dati besidu tomu Redouniku.

Kapitul 7.

Narediuyemo, i odluçuyemo, da akobise nasal koy nas Brat nemochian u koyoy uelikoy potribi, dassu darsana Brachia pomochiga od Skule u koliko budde uzmao-sno, koy Brat ozdrauiusi od te nemochi, da ima uratiti onoko, kolikomuye bilo ucigneno, a koli umre, budimu blagoslougeno.

Kapitul 8.

Narediuyemo, i odluçuyemo, da nahodechise koy od nase Brachie napunat smarti ngegoui kuchgni, dassu darsani Zupana, a Zupan po redu auizati çetirimi Bratimom, da stoye prignemu onu noch pod penu od librice uoska, illi L 3. toliko Zupanu budduchi auizan, koliko Bratimom koym budde zapouidyeno.

Kapitul 9.

Narediuyemo, i odluçuyemo, kada koy Bratim rotni primine s ouoga Suita, dassu darsanasui ostala Brachia sdrusitiga u Criquu, i stati docim se pokopa suichiami uxganima pod penu od librice uoska, alli L 3. nahodechise u Skogliu a ne dosausi na Missu, kabise ne mogla oni dan kantati, nego drughi, pa plachia mucenig L 1:4. Na bratimoue Xene sprouod mucenig L 1:4. Na ostale sprouode bratimoue kuchie sest gazet sue ouoy buduchi u Skogliu pomankausi, da plati.

Kapitul 10.

Narediuyemo, i odluçuyemo, da kada od Gastaldih budde zapouidano na Skup, sua Brachia imayu biti darsana doyti i nedosasi buduchi pri mistu da plachiyau onu penu, pod ku buddu zapouidili.

Kapitul 11.

Narediuyemo, i odluçuyemo, da Zupan nase Skule ima cinit rechi od nasega Kurata sue one Misse keye darsana rechi nasa Skula, à to koliko primose, pod penu od librice uoska, brez milosti.

Kapitul 12.

Narediuyemo, i odluuyemo, da akobi koy Bratim posebbi isa uanka nase Skule, ohtiuchi opet ulisti, da ima platiti sue one xurnate, koye niye postoua sostalom brachiom, olis çaga buddu Brachia suditi za ti gnegou kapriciy. Akoli budde ottiran, nehtiusise podloxiti pod Sud, pouratiusise ima platiti uas Sud, i Xurnate, i suakoyako dosausi ima dochi na Skup i pitati proschienye kleknusi. Tada buddi u uogliu Bratimōga priat, alli ne s ossudom zgori reçenom.

Kapitul 13.

Narediuyemo, i odluuyemo, da po smarti Oçeuy samo paruo kolino slobodno mose ulisti, dosausi udigl, i buduchu za possal u nasu Skulu brez suake plachie. Akolibi osta Ditetom, nepodoban za possal paka dosausi, da plachia libricu uoska. Ostala Brachia rasdiliusise, i buduchi priati, da plate onu ossudu, kabi Bratimom uidyena, to yest L 50. keye darxani buddu ostala Brachia pomoçhi platiti.

Kapitul 14.

Narediuyemo, i odluuyemo, da ako koyi nas Bratim pridrusiusise suomu brattu, alli rodyaku budde stati ko urime uanka Skule, opet rasdiliusisse sgnimi, i xelechi opet bitti nas Bratim da buddu chi priat, budde sudyen po urimenu, koye budde stati uanka. A za znati ouu stuar yest darsan koi budde Zupan çiniti upisati od Skriuana, Dan, missec i godischie, u kose dili od nase Skule.

Kapitul 15.

Narediuyemo, i odluuyemo, da Zupan Stari imase suitouati suoyimi Prokuratori, kogabi bratima ima odabrati uridna, i postena na misto suoye, a to na Obbidu uelomu, i tako sdogouoro(m) po obbiçayu damu napie. Po isti naçin Mlaysi imayu çiniti. A Zupan noui ima sebi odabrati uridne, i postene Starisine, koy suoyim razumo(m) imayu uzgarsati u yedinstuu nase Bratime, guernat Skulu, pomyu imati od intrade, poglia, i ostalog nase bratimschine, i nemose biti Zupan, a ko paruo ni çini Gastaldu ni Prokaratur, à ko ni bi Zupan.

Kapitul 16.

Narediuyemo, i odluuyemo, da nase Starisine imayu oblast suditi Bratime po ouoy nasoy Matrikuli, i po oblasti, kaymse daye, i gdi ni ossude u Matrikuli, da mogu oni suditi, ne uise od L 5. uasda imayuchi Boga prid oçima, i na Skupu, neka mose Çouik rechi suoyu stuar, za ne upasti u penu, a ko niye krii. Ako po ku srichiu bi skriui koy od Starisin, alli sue Starisine, dassu sudyeni od sue Brachie po putu od griha, ki uçine.

Kapitul 17.

Narediuyemo, i odluuyemo, da niyeddan Bratim nima ticati u niyednu stuar, toliko od gisbine, koliko od pichia, nego da reçe Mlaysim, koy su zato obrani pod penu od L 2. a Mlaysi nedoneusi na urime, dasu suyeni po putu od neposluha.

Kapitul 18.

Narediuyemo, i odluçuyemo, da kada budde zapouidyeno na possal bratski, sui Bratimi darsani buddu doyti na ta posal, onako, kako budde komu naredyeno, koy budde pomagnkati, da plati L 2. u Kaualu, a u Pogliu L 1:10. a koy nebi bio na Skupu, da mose nayti yednoga na misto suoje, a oui uçiniusi koy skandal, da budde sudyen po matrikuli, a da plati koygaye nasa budduchi razlog, dasu pedip-sani Kriuci.

Kapitul 19.

Narediuyemo, i odluçuyemo, dassé nima çiniti, nego yedan Obbid, brez ruçka, i ueçere, i to kadasse imayu prominiti Officij skule, i tada dassé ima kupiti toliko mesa, angriza, i ostalo, kolikoye zadouoglnu, i dassé nima çiniti nikakoua duxegna kakosse çinilo dosada s dobikom nepodobnim suprotiua Zakonu Criquenomu, i u skolu Dus.

Kapitul 20.

Narediuyemo, i odluçuyemo, da ni Dite, ni Xena, ni Çegliade niyedno nasih Bratimih mose doyti kadasse çini Obbid, allise sprauglia, illi blaguye kadse stenta, toliko u Kuchi, koliko na putu, i u pogliu alli dabise koy nasa toliko slobodan zuatt koga mudrago alli blagouati, alli pittu brez licence sue Brachie, da upada brez suake gratie u penu od L 5. Nego samo yedno Çegliade od Officialih, koyechie pomochi spraugliati stuari potribne.

Kapitul 21.

Narediuyemo, i odluçuyemo, dassé nima diliti niyedna stuar od nase Skule, ni nossiti Doma, nego dassé ima trattiti u Criquu na slusbu Boxyu S. Stipana, i ostalih Oltarih, koyse u gnoy nahode, i S. Mihouila u Pogliu za potribbe, i urehu Criqui i Oltarih.

Kapitul 22.

Narediuyemo, i odluçuyemo, da suaki Zupan za ono urime, koye budde slusiti, budde darsan guernati, i slusiti sue Oltare s' uoskom, i s' ugliem, i ressiti kadda koga Oltara dojde Blagdan alliti Suetac, i da ima pomyu od sue robbe Criquene.

Kapitul 23

Narediuyemo, i odluçuyemo, da sua Brachia imayu oddabrati yednoga Prokuratora od Crique, a drughi da budde Zupan onoga godischia, koy imayu pomyu imati od uoska, uglia, i robbe Criquene, toliko yer primati Laside Criquene, i Lemozine kese kupe za S. Sakrament, upisuyuchi sue ça primayu, i zaç trate i suako godischie dauati Konat Bratimom udiglie po Kontu bratimskomu, i buddi u uogli bratimskoy prominitiyih, alli potuardu.

Kapitul 24.

Narediuyemo, i odluuyemo, da suaki Zupan i gnegoui Gastaldi imayu dati od desset libric muke, duanadeste kruha pod penu od L 8. toliko Zupan, koliko gnegoui Gastaldi, i da ima imati pomgliu Zupan od Gastaldih, a Gastaldi od Zupana.

Kapitul 25.

Narediuyemo, i odluuyemo, da nas Zupan ima zapisuati sue çasse udusiye na ime od Skule, pognega ruke, alli Prokuratorih, u koga, kad, i choga godischia, i uçe tratti: Çasse urachia, miss, uino, alli pinez, i koliko, za neka Brachia znadu Dughe, i Tratgne, kese çine.

Kapitul 26.

Narediuyemo, i odluuyemo, da niyedat Bratim Star buduchi kolikomu drago, i nemoguchi tesiti s'ostalimi, alli çichia Starosti, alli çichia nemochi ye obligan nayti tesaka na misto suoye, i moguchi hoditi buddimu od uoglie doyti s'ostalom brachiom, a koliye nemochian, damuse posaglie onako, kako ostala brachia primayu od Skule.

Kapitul 27.

Narediuyemo, i odluuyemo, dassa ima meu sobom posluh çiniti, naulastito Starisinan. I akose koy nebbi dopustio suditi, alli ne podlosio Sudu, kakoga sudi oua Matrikula, daye izagnan uan iz Skule, i da nigdar nebbudi u Skulu nasu.

Kapitul 28.

Narediuyemo, i odluuyemo, da oua Matrikula budde stiuenta naymagne duakrat na godischie a naulastito Bratimu, koy iznoua ulize u nasu Skulu, i kadase prissese, tadachiese razumiti bratim rotni, a ouo nekasse nikor nemose skusati nissam zna.

Kapitul 29.

Narediuyemo, i odluuyemo, da nasi Skupp imayu se çiniti u nutra u Kuchi bratimskoy, gdi imayu nase Starisine stati zayedno za mochi çiniti sud: kako kad budde potriba, a ono za dostignuti sesdeset dan proschiegna dopuschiena nami od Pape Vrbana 8. suachi put, i usuako dobba. Akolibise koy nasa od nase brachie, kibi pronio uanka riçi, i stuari u Skuppu reçene, i uçignene, terse doisto doslo u poznanye takou izagnan uanka, kako izdaica.

Kapitul 30.

Narediuyemo, i odluuyemo, da kadaye od Staroga Zupana napieno nouomu, alli Gastaldi nouim, alli noui Zupan odabra suoye Prokurate ter koy od gnih nehtio

priati Officij za koiye obran da upade u penu, kako slidi Zupan da plachia Cechin Prokuratur dua tolorã, a Gastaldi petnadeste libar i da mogu opet biti postauglieni drugo godischie.

Kapitul 31.

Narediuyemo, i odluçuyemo da nikoy neima postauti ruku, alli upisati, alli çiniti upisati koy kapitul u ouu Matrikulu, nego ono çabi odredili sua Brachia yedino, kako koye urime budde donossiti, ni niyednu Stuar protiuã Bogu, alli Principu.

Kapitul 32.

Narediuyemo, i hochiemo, da ù odlukah nassih Skupschin immase hoditi po busulu i ballotah, nekase nitkor nemoxe... onoy stvari, koya bude uçignena, i odlucena od vechiega dijla ballot; i akobise tko protivio, dà plati pene librizu vos(k)a.

Kapitul 33.

Narediuyemo, i hochiemo, da, akobise po sricchi razbolila obitil kogigodi nassega bratima, nitibi mogal skupiti litinu toy zgoddi stariscine, od skule immattichie odrediti onoliko bratimih, kolikoyih bude od potribe za pomochiga, brez niedne gnegove brige.

U istom svesku zabilježena su pravila bratovštine sv. Sakramenta iz 1845. godine:
U Sellu Grohotim na Ottoku Solti

U Kuchi Bratinskoj na 19 Miseca Oxujaka Godine Gospodinoue 1845. Na suetkouinu Suetoga Jozipa Patriarke Zaruçnika Priçiste Diuice Marie, a dan Velike Sride.

Skupljeni u dan oui Bratimi Suetoga Sakramenta oue Parokie u Kuchiu Bratinsku, gdi ganuti smilostju Duha Suetoga, s'odlukom za uciniti sueoueckie prosuitljenje Kuchi Boxjoj, tojest ulastitoj suojoj Carkui stadbenoj, i korist suoim istim Dusam nakon njihoue smarti, jednodusno ucinise spodpisanjem i s' zabilixenjem suoga imena, slidechi odrede, i nastauljenje, koji podpisi ostaju postauljeni u skrinj Braskoj.

I.

Sui podpisani, i zabilixeni Bratimi poduezuju se i podlagaju dauati suake godine i urime jematie po polouicu kace masta, s' uguorom da budu uprauitelji dobarâ Carkounih prouidjajim suiche rukatnje, koje suaki Bratim darxi u urime Pastirskih Carkounih oprauaa u poglauite Blagdane priko godista, i s' koim prate prisueti Sakramenat kadse nosi u prosesiuunu; i da budu ciniti rechi suakomu Bratimu misaa sest odma poza njegovoj smarti, to jest tri piuane, a tri stiuene, aliti male, s' onim oprauam kojesu uguourene, i ustanouitjene, i kojechie bitti istumacene u slidechima çlanima.

II.

Uprauitelji dobara oue Carkue zuani Fabbriçieri za se i za suoije nastupnike na ime Carkue primaju odredjenu suakogodisnju lemozinu od pò kace masta kojusu Bratimi odredili dauati ouoj Carkui, i poduexujuse prouidjati, i kupouati od dobara Carkuenih suichi u rukatnju suakomu Bratimu, i çiniti rechi za dusu suakoga Bratima sest uguouornih suetih misaa odma poza njegovoj smarti, to jest tri piuane,

a tri male. I oue tri piuane paruu na sprouodu, druga trechi dan po Ukopanju, a trechu sedmi dan poslin ukopanja, sue kakoje bio od starine običaj, koije ouo malo Godina bio pokuaren, i koi s'ouom odredom pourachia se na paruanje bitje za korist oue carkue, i za korist dusaa od prauouirnih Bratimaa Prisuitoga Sakramenta.

III.

Sprouod Bratimu s'misom bitichie ućinjen po naćinu kakoje naredjeno u Ritualu Rimskom, i kakoseje prez pritargnutja dosada diloualo jest goritiche sest suichaa na uelikomu oltaru ćetiri okolo nosila u kojemu bude poloxeno tilo martuoga Bratima, a Bratimi statiche na sprouodu, i na misi Sprouodnoj, i na odrisenju Suichiami uxganim. Druge dui piuane mise spiuatichese su sest suichaa na oltaru, i bitiche namistjen katafalak, su ćetiri suiche, kojeche bitti uxgane u urime odrisenja, kojese ima dati martuomu bratimu odma poza misi. Sui Bratimi imadu se nachi na sprouodu Bratskomu, i na druge dui piuane mise, i takodjer na sprouodu, i Bratimoue xene, i njegouih kuchanaa, kako naredjuje ćlan deueti od matrikule, pod pedipsu suakomu Bratimu koi nebi dosa na sprouod Bratimu martuomu od librice uoska, oli Karantana 40, a pomanjkausi na dui piuane mise, oli na sprouod Bratimoue xene ili njegouih Kuchanaa, Karantana 30; i ouose razumi kadbiga naredba nasla doma. Oua pena odma ima bitti plachena.

IV.

Ako urime nebi dopustilo, oli koja zaprika postauljena od Carkoune oli Kraljske oblasti za uzrok opchenoga pomora, ispuniti na smarti, i po smarti rećene opraeue martaćke, imadu bitti ispunjene odma kadbi proslo to urime, oli pristala smetajucha zaprika.

V.

Akobi koi bratim nehtio dauati rećenu po kaze masta, bitichemu odma sustauljena suicha Bratska, nitiche u urime njegoue smarti Carkua na suoje tratnje ućiniti nikakoue opraeue martaćke, ni njegouoj xeni ni kuchanima, nitichese zuati Bratim s' pored ostalom bratjom. Akolibi paka bio koi Bratim toliko kruto oskodjen u suojoj intradi oli od zla skotta, oli od zle godine tako da posue nebi bio ustanju za dati te godine rećenu po kace masta, imase prikazati u urime jematue staresinam, oliti Fabbricerom, i prikazatjim okoloustine od suoga nemogujstua, i Fabbriceri izuidiusi da istinito nie ustanju za ispuniti suoju duxnost, imatiche milosardje suarhu njega do drugoga godišta, a ouoga drugoga godišta bittiche duxan naprauiti ono što nie dao prosaste godine.

VI.

Ostaje odredjeno, i utuardjeno da sui ćlani stare matrikule, koi nisu Suprotiuni upraui sadanjega Uladanja, i koi nisu bili ponaprauljeni sadanjom odredom, imadu bitti postauljeni u podpuno obsluxenje, kakono i oua odreda, niti ima imati smionost nijedan Kip ni uprauitelj od Bratimaa, oliti Fabbriceri pomarsiti oliti smanjkati sadanje, i stare odrede za nikakau izuitt, oliti potribu od Carkue, negoli u ulastitim potribam Carkue iznachi druge naćine iz koibi mogli izuaditi ono sto Carkui tribuje.

Prostiueni, i istumaceni bistro, i potanko sui zgora upisani člani suim Bratimom, i od njih priati, zagarljeni, i potuardjeni, zaubolje ustanouitjenje Odredaa u njima uzdarxanim podpisujuse od Mnogo Postouanoga Xupnika od mista, i od suih Fabbriceraa u Sluxbi, S' potuardjenjem Peçata Oue stadbene Carkue Suetoga Stipana Paruo Muçenika.

Dn: Michele Vuscovich
Parroco, Vice Decano

Slijede potpisi fabricijera:

Damiano Mladinov fabbriziere
Barnaba Bezzich fabbriziere
Croce di Giovanni Marcoz, fabbriziere
Croce di Marino Pechior, fabbriziere
Fabbian Ruich, fabbriziere

Iz Matrikule goripojske

Cap: XII

Hocemo i odlučujemo da akobi koji Bratim opsova di učini kakvo veliko uvridjenje Bratimu, da Bratim opsovan ima pitati pravdu od Brachie i akobi otiša pravdi svitovnoj brat opsovan brez pitati svu brachiu, ima biti izarnan vanka bratinschine.

Nevenka Bezić Božanić

PRAVILNIK BRATOVŠTINE SV. STJEPANA U GROHOTAMA
IZ 1679. GODINE

Sažetak

U Grohotama na otoku Šolti sačuvala se Matrikula bratovštine sv. Stjepana iz 1679. godine pisana hrvatskim jezikom. Matrikula sadrži 33 poglavlja (kapitula) koji obrađuju obveze i prava njenih bratima. Poglavlja se uglavnom odnose na međusobno ponašanje bratima, zajedničke obveze prema crkvenim blagdanima, pomaganje u nevolji i bolesti, prema sprovodu umrlog bratima ili nekog od njegove obitelji, biranje župana i drugih potankosti potrebnim za život u jednoj zajednici. No ova Matrikula ima još jednu vrijednost, a to je što je pisana na hrvatskom jeziku ikavicom i talijanskim pravopisom 17. stoljeća. Na kraju te Matrikule dopisana je Matrikula bratovštine sv. Sakramenta iz 1845. godine također na hrvatskom jeziku, pa se može usporediti način pisanja u 17. i 19. stoljeću.

Nevenka Bezić Božanić

THE 1679 BOOK OF RULES OF ST. STEPHEN'S BROTHERHOOD AT
GROHOTE

Summary

At Grohote, isl. Šolta, the 1679 Matricula of St. Stephen's brotherhood written in Croatian has been preserved. It contains 33 chapters (capitula) defining the obligations and privileges of its brethren. These chapters refer to, mainly, their mutual behaviour, common obligations regarding church holidays, help in misfortune and illness, funeral of a brother or of some of his family, election of the district-prefect, and to other items needed in the organization of the way of life in a community. This Matricula has also another value, i.e., its ikavian dialect of the Croatian language using Italian ortography of 17th century. The Matricula of the St. Sacrament from 1848, written also in Croatian, was added at the end so that the spellings in 17th and 19th centuries can be compared.

Na 23 Luya 1679.

Šudi osto Narodu našidechiemu od ouoga
urimena duo čaye zdol pišano, a to yest
K. hodechise u ouomu Selu od Grohot na S. Ietu
pet Skul Bratimou, Koye Skule yessu stale ni
kolika godisechia nečinechi niyednoga napud
K. ni profuitghienya Criqui suctoga Stij na
ni Oltarom Koyse nahode u iste Criqui na
zuarami ouih Suetac, n. Koyh imena huse
sistauili rečeni Bratimi. Parui od Oltari Suetora
Stipana, na kogaye ime sazidana Criqui Dru
Bratim f. Sebaschiņa Trechi Bratim
Četuarti Bratimi Blaxene Gospe od
Koy su Oltari u rečenoy Criqui. Peti Bratim
aliti Skula od S. Mihouila Criqui Koya
u Fogliu. Oue sue Skule, aliti Bixi
lofi suemoguchiga Gospodina Bog od Koya